

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING
VOOR HEEMKUNDE EN GESCHIEDENIS
"PASTOOR RONSE"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Cappon Géry	<i>Herbergen in Groot-Zedelgem in de periode 1768-1779</i>	127
Cappon Géry	<i>De landschapsinversie van Vloethemveld n.a.v. de studie in 1769 door landmeter D.T. Huysseune</i>	135
Denys Bertrand	<i>Enkele Groot-Zedelgemse bronnen voor de studie van de Eerste Wereldoorlog</i>	148
B.D.	<i>Uitstapje met de Heemkundige Kring naar Veurne op 7 september 1997</i>	167

December 1997 - 18de JAARGANG - Nr 4

REDACTIE EN BEHEER

Bertrand Denys
Patrick Arnou
Johan Braet
Géry Cappon
Victor Deceuninck
Filip Demeyer
Michel Demeyer
Jef Depuydt

Klaprozenlaan 13, Loppem
B.J. Lievensstraat 12, Zedelgem
Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Patrijzenhoek 9, Zedelgem
Groenestraat 29, Zedelgem
Aartrijkestraat 18, Aartrijke
Aartrijkestraat 18, Aartrijke
Eernegemstraat 6, Aartrijke

Lidmaatschap: 250 F

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27

Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"

Zedelgem

Studies verschenen in "Zilleghem" of uittreksels daarvan, mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur.

Ieder auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Verantw. Uitgever: Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 LOPPEM

HERBERGEN IN GROOT- ZEDELGEM in de periode 1768 - 1779

Géry CAPPON

Vooraf vanaf de 18de eeuw ontstond er een wildgroei aan herbergen en brandewijnkantines, wat dikwijls aanleiding gaf tot het uitvaardigen van edicten en ordonnanties. Dit gebeurde o.m. bij schrijnende voedselschaarste, waarbij de ordonnanties de primaire behoeften van de bevolking wilden garanderen. Het gebruik van rogge en tarwe als grondstof voor het brouwen van bier en het stoken van brandewijn werden verboden, andere grondstoffen zoals boekweit, haver en gerst bleven meestal toegelaten. Bovendien, het alcoholmisbruik leidde tot sociale wantoestanden en tot *“menigvuldige gevegten ende ook doodslaegen”*. Sommige herbergiers waren zeer creatief om klanten te houden en te winnen: ze organiseerden prijswedstrijden *“met den pyl ofte kogel niet zonder groot perykel van ongelukken”*. De oorspronkelijke herbergfunctie, de overnachting van reizigers, dreigde verloren te gaan: sommige herbergen dienden tot *“schuytplaetsen van vagabonden en ondeugende personen... de jonkheyd der beyde sexen worden verleyd tot hun absoluut verlies”*. De brandewijnschenkers werden het hardst op de korrel genomen; de vorige plakkaten van 1589 en 1616 hadden van *“alle tyden catynen en brandewynkoten verboden”*. Al die redenen gaven voldoende aanleiding tot uitvaardiging van het edict van 21 juli 1779 door Maria Theresia van Oostenrijk. De drastische vermindering van de herbergen was het hoofddoel

van dit edict. De baljuw en de wethouders van elke heerlijkheid in Vlaanderen moesten een lijst opstellen van alle herbergen, brouwerijen en brandewijnkantines, die op hun grondgebied gelegen waren. Die lijst bevatte de volgende gegevens: de namen van de herbergiers, de namen van de "uythangberders", de ligging en de octrooiverlening van elke drankgelegenheid.

Gedurende de wintermaanden (vanaf oktober) werd de avondklok voor het herbergbezoek bepaald op acht uur, in de zomermaanden (vanaf april) op negen uur. Die regelgeving gold uiteraard niet voor de reizigers. De koster werd belast met het luiden van de klokken gedurende "*een half quartier urs*" voor sluiting. Zijn verloning, betaald door de parochie, werd bij edict vastgelegd op 2 lb groten. Op zon- en feestdagen was het verboden zich in de herbergen te bevinden gedurende de hoogmis, het sermoen of de vespers. De ouders werden verantwoordelijk gesteld voor het herbergbezoek van hun kinderen, die toen meerderjarig werden op hun 25ste verjaardag! Het was hun "*devoir hunne kinderen te onthouden van de herbergen ende besonderlyck van het ontydig drinken*". Op elke overtreding van elk gestipuleerd artikel stond een boete van 3 lb. par., voor de herbergier het dubbele. Op een eventuele tweede overtreding door de herbergier stond de sluiting van zijn herberg voor een jaar. Het handboogschieten werd voorbehouden aan die herbergen, waar zich schuttersgilden aanmeldden met een octrooi. In hetzelfde edict werd nogmaals gewezen op de data van de lokale kermissen: bij de herdenking van de kerkwijding en op het patroonsfeest. De wijkkermissen bleven onverwijld verboden, er werd o.m. te veel "*ongeregeltheden tusschen de respectie ingesetene van de differente gehugten*" vastgesteld.⁽¹⁾

M.b.t. de deelgemeente van Groot-Zedelgem werden die lijsten eveneens opgesteld, enerzijds voor het Platte Land van het Vrije en

anderzijds door de jurisdictie van de heerlijkheden, met name den Houtschen en het Land van Wijnendale. De lijst van het Brugse Vrije bevat enkel die herbergen, die over een octrooi beschikten volgens de ordonnantie van 2 december 1768.

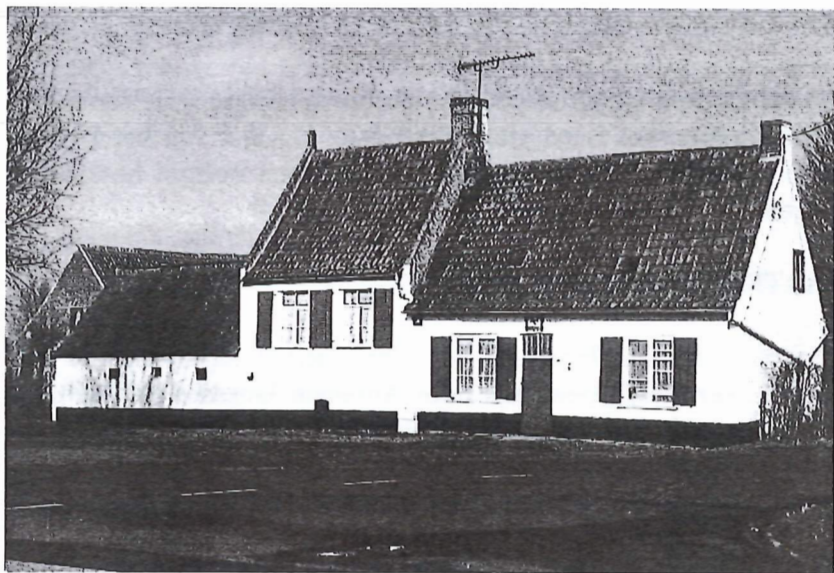
AARTRIJKE in het Brugse Vrije ⁽²⁾

- a) *'het Roodhuys, in het dorp aende suytsyde van het kerckhof'*, bewoond door Abraham Janssens en *'per acte vande ferie dato 1789 by Emmanuel Vahollebeke'*;
- b) *'Sint-Amand in het dorp ten noordwesthoecke jegens het kerckhof'*, bewoond door Emanuel Hollebeke en *'per acte vande ferie dato 10 juny 1789 by Carel De Schoolmeester'*;
- c) *'de Drye Swaluwen, west vande kercke aende noordzyde vanden dixmuydschen Herrewegh'*, bewoond door Jacob Bruynooghe en *'per acte vande ferie dato 10 juny 1789 by Joannes Lefevere'*;
- d) *'het Cleen Engelken noordoost vande kercke noord aenden Dixmuydschen Herrewegh'*, bewoond door Jan Bou-te.

LOPPEM in het Brugse Vrije ⁽²⁾

- a) *'den Achtegael op de plaetse nevens den Rysselschen Herrewegh'*, bewoond door Pieter Brant;
- b) *'den Rollewegh op den houck van een cruysstraete langst den dorpsweg naer Zedelghem genaemt den Zeewegh'*, gewoond door Pieter Maertens en *'per acte vande ferie dato 27 mey 1789 by Adriaen Martens'*;
- c) *'de Swaene op de plaetse'*, bewoond door Jacob Maertens;

Boven: De drie Zwaluwen in Aartrijke, beschermd bij K.B. van 8 september 1971.
Onder: De Heidelberg in Loppem, beschermd bij M.B. van 12 januari 1987.

- d) *'Watermeulen, nevens den calsywegh van Brugge naer Tourhout'*, bewoond door Francois Cornelis en 'per acte vande ferie dato 8 juli 1789 by Dominicus Vanderheede';
- e) *'den Edelbergh, synde het barrierhuys, langst den casydewegh van Brugge naer Meenen'*, bewoond door Jan Lekens.

ZEDELGEM in het Brugse Vrije ⁽²⁾

- a) *'Sint Jooris de Potente ten dorpe niet verre vande kercke langst den wegh van Brugge naer Thourhout'*, bewoond door Francois Vyncke en 'per acte vande ferie dato 23 mey 1789 by Jacob Boy';
- b) *'Sint Hubrecht aende noordsyde vande kercke jeghens het kerckhof'*, bewoond door Pieter Jacobus Tryn;
- c) *'de Croone ten dorpe noordwest vande kercke jegens den Dixmuijdschen Herrewegh'*, bewoond door Joseph Mortaine;
- d) *'Zuydweghe oost vande kercke jeghens den casydewegh van Brugge op Tourhout'*, bewoond door Joannes Maes;
- e) *'den Gouden Leeuw zuydwest vande kercke jegens den calsydewegh alsvooren'* bewoond door Pieter Luyckx;
- f) *'de Gouden Croone op den calsydewegh van Brugge op Thourhout'*, bewoond door Ferdinand Deseck.

AARTRIJKE onder het Land van Wijnendale (Hoek Noortover) ⁽³⁾

'den Berckenhaeghe suydoost, eene alve ure vande kercke van Aerdrycke, op den herrewegh van Ypre naer Brugge', bewoond door Paulus Vermault. Op het uithangbord van de herberg stond een *'berkentack'*: De uitbater, die meende dat zijn huis zeker gedurende 150 jaar bestond, beschikte over geen octrooi.

LOPPEM onder de heerlijkheid van den Houtschen ⁽³⁾

'de Langhe Haeghe, synde eene herberghe ende brauwerie geleghen op den heerwegh van Brugge naer Rousselaere', bewoond door de weduwe van Balthazar Baele. Zij kon eveneens geen octrooi voorleggen, alhoewel volgens haar de koopakte van 24 september 1739 het huis als herberg verkocht werd.

Het aantal vermelde herbergen voor die twee heerlijkheden bedraagt slechts twee, voor Zedelgem onder de heerlijkheid van den Houtschen is geen enkele herberg opgenomen. De herberg *'de Slunse'*, gelegen in de omgeving van de Veldegemse Lepemolen, had wellicht reeds zijn deuren gesloten. Dit geldt eveneens voor o.m. de herberg *'het Leenhof'* in de dorpskom van Zedelgem onder het Platte Land van het Vrije.

In Loppem onder de heerlijkheid van Tillegem wordt geen enkele herberg vermeld.

In geen enkele gemeente is enige sprake van een brandewijnhuis. Dit is niet realistisch, in de lijsten voor het Brugse Vrije komt nergens een jeneverhuis voor. Zouden de wethouders voor die drankgelegenheden de ogen gesloten hebben? In elk geval, de wethouders van de diverse heerlijkheden hebben hun taak ernstiger opgenomen: voor elke heerlijkheid worden brandewijnhuizen opgesomd, die meestal een negatieve beoordeling kregen. Die kregen als evaluatie *'inutil ofte seer inutil'* mee. Een dergelijke beoordeling werd uiterst zelden gegeven aan een herberg of een brouwerij, ook al schonken of brouwden vele herbergiers zonder octrooi. Het ontbreken van een octrooi is de meest voor de hand liggende reden m.b.t. bepaalde Loppemse herbergen, waarvan A. Vervenne⁽⁴⁾ o.m. meent dat de snelle opvolging van de bewoners geleid heeft tot de

tijdelijke of de definitieve sluiting van de herbergen. Dit geldt o.m. voor de 'Swarte Hoop': die toenmalige herberg is niet opgenomen in de lijst van de herbergen met octrooi volgens de ordonnantie van 2 december 1768. De opvolgers van Gillis Lagast (vanaf 1768) zullen hoogstwaarschijnlijk om die reden enkel de landbouwexploitatie verder gezet hebben. De Loppemse herberg 'het Schaak' is in de geconsulteerde lijsten niet opgenomen, ofwel had die herberg reeds opgehouden te bestaan ofwel werd geen octrooi verleend. De dorpsherberg 'Sint-Elooi' is evenmin opgenomen in die voormelde lijst, waardoor mag aangenomen worden dat Sint Elooi in de tweede helft van de 18de eeuw enkel en alleen een smis was. Ze heeft de herbergfunctie weer opgenomen in de 19de eeuw. Ook de andere dorpsherberg 'de Rode Leeuw' ontbreekt op de geciteerde lijsten. In dit verband schrijft A. Vervenne dat 'geen enkel later document nog deze herbergnaam vernoemt'. Ook hier ligt als hoofdreden het ontbreken van het vereiste octrooi voor de hand.

Bronnen:

1. J. DE LE COURT, 'Recueil des Anciennes Ordonnances de la Belgique, Troisième Série, Pays-Bas Autrichiens 1700-1794', tome XI p. 357-359, Bruxelles 1905.
2. R.A. Brugge, Bundels van het Vrije nr. 32, lijst 1 (nieuwe nummering door E. Huys) - oud nummer 4095.
3. R.A. Brugge, Bundels van het Vrije nr. 32, lijst 2 (nieuwe nummering door E. Huys) - oud nummer 4095.
4. A. VERVENNE, 'Oude hoeven te Loppem', Loppem 1976.

Bibliografie:

1. V. ARICKX, 'Herbergen in de Kasselrij Kortrijk in 1779' in De Leiegouw, jg. VII afl. 1, 1965.
2. 'Oude Oost-Vlaamse herbergnamen' als bijlage aan het tijdschrift 'Toerisme in Oost-Vlaanderen', jg. 18 (1968) nr 3 e.v.
3. A. THEERENS, 'Op herbergbezoek te Brugge, 1750-1850', onuitgegeven

eindwerk, Leuven 1981.

Van dezelfde auteur, G. CAPPON, is het artikel 'Herbergen in het Brugse Vrije onder Maria Theresia van Oostenrijk' ter perse voor het tijdschrift Brugs Ommeland van de heemkundige kring Maurits Van Coppenolle.

Bijlage: zie: noot 12 blz. 166

† TER ZALIGER GEDACHTENIS
VAN EERWEERDEN HEER

Joseph DE WAELE

. geboren te Brugge, den 5 Juli 1851 en als
Pastoor van Maria-Veldeghem
godvruchtig overleden, op 7 April 1925, na ontvangen
te hebben de laatste H. H. Sacramenten

Priester gewijd te Brugge . . . . . 20 December 1874
Opvolgentlijk Leeraar te Veurne, Moescroen en
Poperinghe

Onderpastoor te Emelghem . . . . . in 1889
Onderpastoor te Gils . . . . . in 1892
Pastoor te Beerst . . . . . 17 Mei 1900
Pastoor te Maria-Veldeghem . . . 17 October 1905
Jubilaris . . . . . in 1924.

R. I. P.

God had hem tot priester uitverkoren, om op te stijgen tot zijnen altaar, om gaven en offers op te dragen voor de zonden van zijn volk (1 Ro. 28; om het te leeren wat er heilig en onheilig is (Ez. 44, 23); om medelijden te hebben met de onwetenden en dwalenden, en door zijn woorden de herten op te beuren (HEBR. 5, 1-2).

Hij was een goede herder, hij kende zijne schapen en zijne schapen kenden hem (1 Ro. 70, 10 14).— Zijne schapen beminden hem en hielden hem in eere: want om het werk van Christus en om het hellunner zielen was hij tot nabij de dood gekomen, zijn leven prijs gevende (PHIL. 2, 29-30). En ze weenen over hunnen herder en willen niet vertroost worden, omdat hij niet meer is (Jer. 31, 35).

Beminde *Parochianen*, gij weet hoe ik mij onder u gedragen heb, den Heere dienende in alle oolmoedigheid, en onder tranen en beproevingen; hoe ik niets van u geen u nuttig was heb achter gehouden; en nu, ik beveel u aan God, die machtig is u een erfdeel te geven onder zijne Heiligen (Act. Ap. 20, 18-28).

Lieve *Zuster & Bloedverwanten*, vaartwel! Hebt dank voor uwe zorgen en gebeden; weest mij voort indachtig bij God, en gij mijne medebroeders in het priesterdom, aan het Altaar des Heeren (Rom. 15, 30).

Jesus, Maria, Joseph! 7 j. en 7 quad. afl.

Drukk. P. Declercq-Callaen, Ruddervoorde.

DE LANDSCHAPSINVERSIE VAN VLOETHEMVELD
n.a.v. de studie in 1769 door landmeter
D.T. HUYSSSEUNE

Géry CAPPON

In oktober 1768 aanvaardde de Aartrijkse landmeter van het Sint-Janshospitaal in Brugge de opdracht om de hoeve Noortwege in Zedelgem, bewoond door Frans Denys, en de omliggende landen in kaart te brengen. Meer bepaald bestond de taak erin twee '*Caerties portatief*' te tekenen en één '*grootte kaerte*' zoals die van Maldegem⁽¹⁾. Bovendien moesten de kaarten eveneens de vijvers en velden van het Vloethemveld bevatten die gelegen waren in de gemeenten Aartrijke, Snellegem en Zedelgem. Ieder perceel moest ook opgenomen worden in een legger, waarbij de nummering diende te verwijzen naar de kaarten. De landmeter aanvaardde tevens de taak om een plan op te maken, waarbij de velden en de vijvers 'ter culturen' gebracht zouden worden én van dreven voorzien⁽²⁾. Eén van de kleine kaartjes en de legger moesten klaar zijn tegen 1769, de overige kaarten tegen eind 1769. Hiervoor zou David Huyssseune 1 à 2 sch. per gemet ontvangen en was hij contractueel gebonden om aan de voogden en de ontvanger⁽³⁾ van het Sint-Janshospitaal de garantie te verlenen dat zijn opmetingen correct zouden zijn.

De hofstede Noortwege werd toen gepacht door Frans Denys (z.v. Jan), de vijvers door Philips Baert, Alexander Bruynooghe, Frans Vyncke en Pieter Strubbe.

DE HOEVE NOORTWEGE ⁽⁴⁾

Het pachtgoed bestond uit de hoeve, 19 percelen land die in de buurt lagen en nog eens 19 percelen landerijen die verspreid lagen in de gemeente Zedelgem. Hun totale oppervlakte bedroeg 93-1-57. De percelen in de omgeving van de hofstede betroffen de nummers 1, 3-11, deel van 12-13, 14-19 en een deel van perceel 21 (zie kaart 1). die oppervlakte, opgenomen in de Ommeloper van 1674, stemde overeen met een taxatiewaarde van 13-0-57 of m.a.w. circa 46 procent van de werkelijke oppervlakte. Enkele percelen waren slechts deels of zelfs helemaal niet opgenomen in dit landboek omdat ze niet de minste waarde hadden als '*kadastraal inkomen*' avant la lettre.

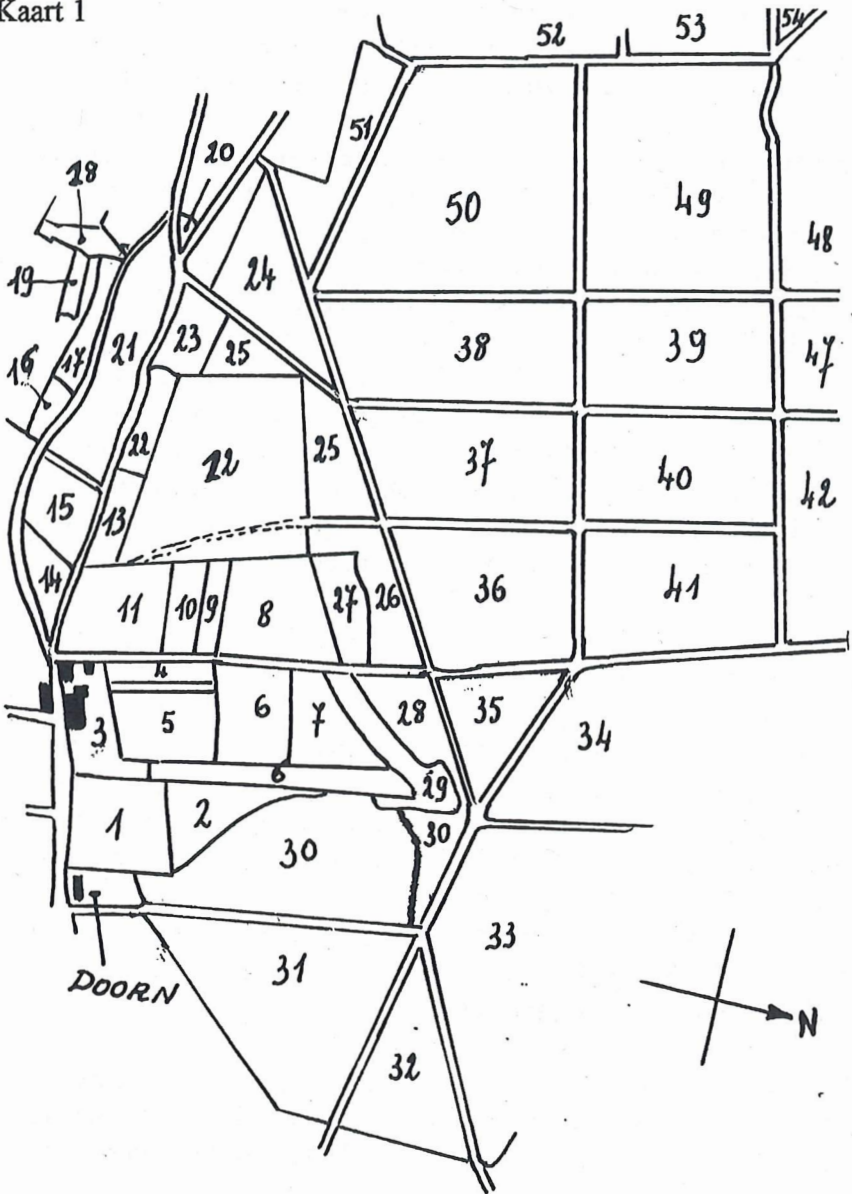
Perceel	Oppervlakte	Taxatiewaarde
nr. 2	4-1-20	0-0-00
nr. 12	21-2-11	2-2-22
nr. 13	3-0-24	0-0-00
nr. 21	10-1-49	1-0-08

Dit impliceert dat die gronden slechts een kadastrale waarde hadden van nauwelijks 8,24 procent. Dit betekent duidelijk dat die gronden van een zeer lage kwaliteit waren en dat ze in het recente verleden (voor 1768) bewerkt werden en dat hierdoor reeds van een beperkte opbrengst gesproken kon worden.

Indien die landerijen - die in het landboek niet opgenomen werden - bijgeteld worden, dan bedraagt de oppervlakte van de pachthoeve Noortwege 128-1-31.

Kaart 1

David Timotheus Huysseune heeft bovendien het aantal gemeten bos opgemeten, waarbij ook het minderwaardige kreupelhout mee-gerekend werd. Hij noteerde 47 gemeten, waarvan 20 gemeten in het perceelnummer 21 gelegen waren. Hierdoor werd het landbouwareaal van de pachthoeve gereduceerd tot circa 81 gemeten. De landmeter beweerde dat tot 25 procent van die oppervlakte afgetrokken moest worden voor de *'canthagen'*, waardoor het effectieve zaailand tot minder dan de helft daalde: nl. 61 gemeten. Landmeter Huysseune schreef dat die landbouwoppervlakte *'niet genoegsaem is voor een schaepgoet om te comen subsisteren van syn noodigh onderhoud ende fouragie voor syn menagie ende bestialen'*. Dit betekent dat Noortwege vanuit economisch oogpunt geen positieve bedrijfsexploitatie kon voorleggen en dus voor pachter Frans Denys was de opbrengst ontoereikend om te voorzien in zijn gezinsonderhoud. Dit heeft tot gevolg dat het cultiveren van diverse heidevelden een dwingende noodzaak was.

Voorts gebruikte Frans Denys nog andere partijen van het Sint-Janshospitaal in het Vloethemveld: een perceel bos van goede kwaliteit dat 3-2-27 mat (perceelnummer 27) en een stuk *'marasch en verwildert meersch'* dat met taillie bezet was. In de noordoosthoek van dit perceel met het nummer 28 lag een waterpoel met *'diversche wyde grachten, syn water niet connende lossen, maer soude connen droogh getrocken worden'* indien de Vloethemvijver zou bebost of in weiland gelegd worden.

Doordat beide partijen niet opgenomen zijn in de Ommeloper van 1674 werden hiervoor geen belastingen geïnd door de parochie Zedelgem en de kasselrij (het Brugse Vrije).

De percelen 42 tot en met 47 waren gelegen in Snellegem op een iets hoger niveau. Die heide kon, volgens landmeter Huysseune, gecultiveerd worden tot een volwaardig bosareaal. De oppervlakte

bedroeg bijna 66 gemeten en werd eveneens door Frans Denys gebruikt.

Philips BAERT

Philips Baert pachtte twee vijvers die in Aartrijke gelegen waren: de *Palynckvyver* (nr. 48) en de *Minnaertvyver* (nr. 49), die respectievelijk 30 en 8 gemeten groot waren. De aanpalende velden werden gebruikt door Frans Denys. In de noordwesthoek van de heide, aan de Palingvijver, lag een partij kwaliteitsbos. In de parochie Aartrijke werd voor beide vijvers samen een belasting geïnd overeenkomstig met 2 gemeten: dit was nauwelijks 5 procent. Het aanpalende veld van de Minnaertvijver werd belast op 1 gemet⁽⁵⁾.

Alexander BRUYNOOGHE

In het heidegebied dat gelegen was in de percelen 50 t.e.m. 54 lag de *Haenebekevijver*, die gebruikt werd door Alexander Bruynooghe. De Hanebeekvijver lag eveneens in Aartrijke en een deel van het aanpalende heideveld was bebost met resultaat. De overige delen heide kwamen eveneens in aanmerking voor bebossing. Het betrof hier een oppervlakte van meer dan 83 gemeten.

Verder pachtte Alexander Bruynooghe nog een perceeltje 'oudt bosch'. Het was gelegen in Aartrijke en mat 72 roeden. De belastbare waarde was vastgesteld op 20 procent.

Frans VYNCKE

Frans Vyncke gebruikte het perceel nummer 22 dat bijna 3 gemeten groot was, 'synde nat busch, gecomen uyt tveldt ... t'can drooghe geleyt worden mits te bedelven'. Hij gebruikte ook het stukje heide onder het perceelnummer 23 (2-1-79) dat 'mediocre

gront' was, waarvan een deel beplant was met kreupelhout. De percelen 26 en 28, waardoor een weg liep die *'wyst op de torre van Jabbeke'* had een redelijke kwaliteit en werd eveneens gebruikt door Frans Vyncke. Det perceel zou bebost kunnen worden of omgevormd tot zaailand. M.b.t. de percelen 37 en 38 (21-1-18 en 24-0-95) kon dezelfde optie overwogen worden. In het totaal gebruikte Frans Vyncke circa 64 gemeten.

Bovendien was Frans Vyncke gebruiker van vijvers in het Vloethemveld. Het betrof in de eerste plaats de *Maentjevyver* en het aanpalende veld, die samen 53 gemeten groot waren. Verder gebruikte Frans Vyncke nog de *Maraschvyver* en de omliggende heide (perceel 35, groot 9-1-84). Die heide was van voldoende kwaliteit om bosbouw aan te vatten. Het *Ballievyverken* en de *'steert vanden Oudenburghvyver'* (perceel 36), die samen ruim 21 gemeten groot waren, werden ook gebruikt door Frans Vyncke. Die vijvers kwamen eveneens in aanmerking voor bebossing. De *Slyckvyver* die in perceel 39 lag en ruim 19 gemeten groot was, kon ook bebost worden. Hetzelfde gold voor de *Santvyver* en de *Oudenburghvyver* die respectievelijk gelegen waren in de perceelnummers 40 en 41.

Alle bovenvermelde vijvers samen, die allemaal in Zedelgem gelegen waren, werden slechts belast op 3-1-17. Dit was slechts twee procent⁽⁶⁾.

Het *'bejagh'* van de partijen heide rond de bovenvermelde vijvers was verleend aan Frans Denys, de bewoner van de hoeve Noortwege.

Pieter STRUBBE

De *Groote Vloethemvyver* en de twee *Sint Janshuysvyverkens*, die in Snellegem gelegen waren, werden gebruikt door Pieter Strubbe.

Het aanliggende, driehoekige perceel heide (nr. 32), dat bijna 34 gemeten mat, is '*niet seer bequaem om iets goets daeraf te maecten*'. De vijvers met hun aanliggende grond daarentegen konden deels in bos en deels in weiland gelegd worden. Pieter Strubbe gebruikte ook de *Nieuwen en den Cleenen Vloethemvyver*. Het betrof hier artikel 34 dat circa 32 gemeten mat.

David T.HUYSSEUNE

Landmeter D.T. Huysseune stelde dat uit zijn voorstellen economische en financiële voordelen zouden voortvloeien. De hoevebewoner zou grotere opbrengsten kunnen noteren, wat een repercussie zou hebben op de pachtprijs. In de tweede plaats zou door de herbestemming van de vijvers en de partijen heide eveneens een betere pachtprijs gevraagd kunnen worden. Toch wees Huysseune erop dat in de aanvangsjaren de heidegronden en de vijvers bezaaid zouden moeten worden, vooraleer van enig resultaat gesproken kon worden.

Om dit project te kunnen realiseren moest, aldus de landmeter, voldoende aandacht besteed worden aan de aanleg van nieuwe dreven, waarlangs de land- en bosopbrengsten getransporteerd moesten worden. Er was echter een bestaande infrastructuur aanwezig, die zoveel mogelijk behouden kon worden: de dreef vanuit de Noordstraat, die een grillig tracé volgde door het Vloethemveld in de richting van Snellegem en het heidegebied aan de *Keselbergh*, waar die dreef de *Vassenaerschen Veltwegh* vervoegde. De tweede bestaande dreef was de *Eerneghemwegh*, die door het Vloethemveld liep en uitkwam in de *Snelleghemwegh*.

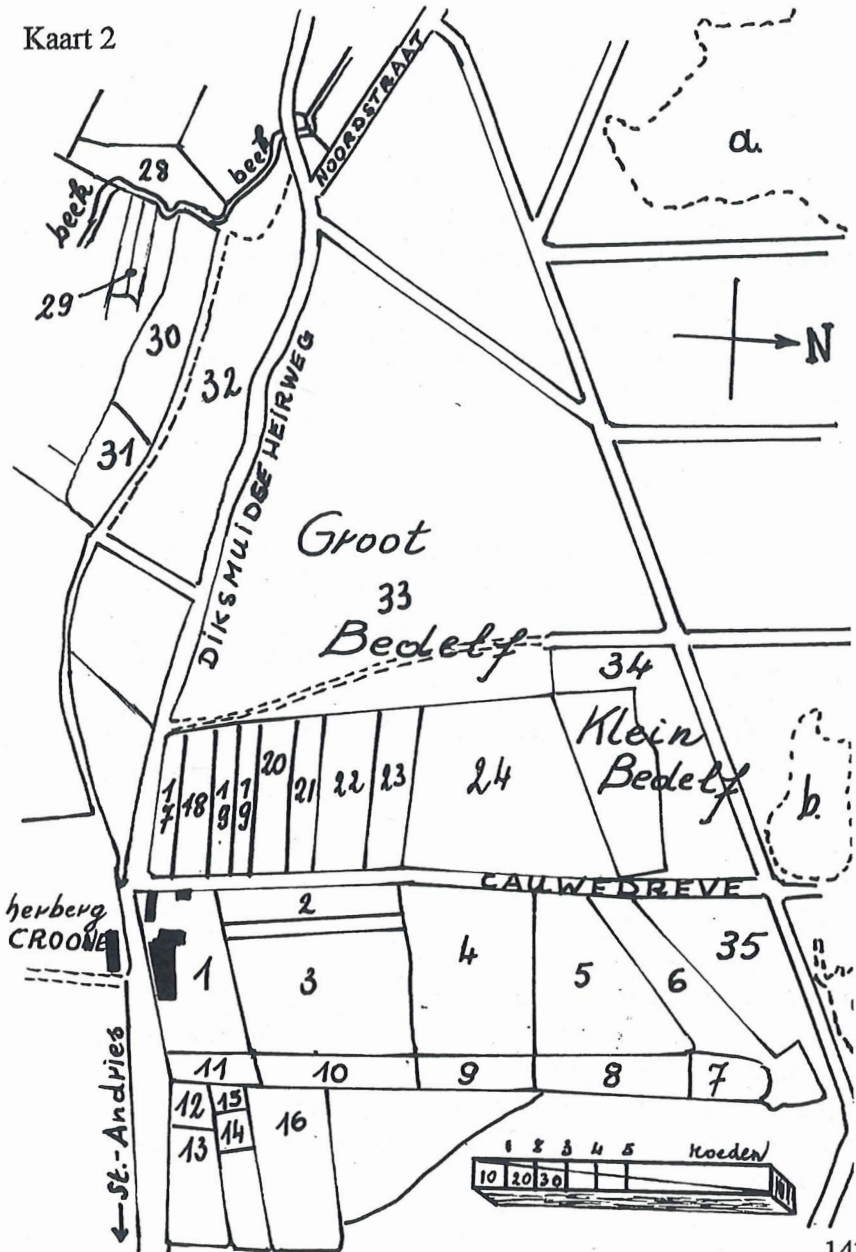

DE HOFDREEF⁽⁷⁾

De dreef die de Zedelgemse hoeve Noortwege en die bewoond door Sebastiaan Jonckheere in Snellegem⁽⁸⁾ verbond, kon niet rechtgetrokken worden: te veel van de eigen goede landerijen in Snellegem zouden doorgesneden worden.

Toch beslisten de voogden van het Sint-Janshospitaal om die dreef aan te leggen en schreven hiervoor op 29 oktober 1770 een openbare aanbesteding uit, waarbij de werken uitgevoerd moesten worden tegen uiterlijk 15 maart 1771. Het werk zou volgens de gunningsvoorwaarden toegewezen worden aan de laagste inschrijving. De *'aennemers'* werden verplicht het werk niet te onderbreken op *'pene te verliesen al het gonne sy daeraen sullen hebben verdiendt'*. De totale lengte van die dreef bedroeg 348,5 roeden, technisch opgesplitst in 14 deellengten⁽⁹⁾. Vooral de delen zes en zeven trekken de aandacht: op die plaatsen moest telkens een *'buyse ofte steenen duycker'* gebouwd worden. De aannemers kregen hiervoor een extra verloning die overeenkwam met drie roeden werk. Deel zes lag op 464,5 meter van de Diksmuidse Heerweg, deel zeven 46 meter verderop. Voorts moesten over een afstand van 403 meter langs weerszijden van de dreef nieuwe grachten gedolven worden en dit vanaf 841 meter van de Diksmuidse Heirweg. De aannemers moesten de bestaande grachten *'vervaeghen en de troncken inden weghstaende schalmen'*. De uitgedolven aarde diende voor de ophoging van de lager gelegen gedeelten langs het gehele tracé van de nieuwe dreef. In het meest noordelijke deel van de nieuwe dreef moest eveneens het hakbos (= taillis) gekapt worden en kregen de aannemers de opdracht om de *'troncken uyt te reulen'*. De breedte van de nieuwe dreef was vastgelegd op 7 voeten.

Kaart 2

De toestand in 1623

De vorige gekende legger van de Zedelgemse buitengoederen van het Sint-Janshospitaal in het Vloethemveld dateert van 1623 en werd opgesteld door landmeter Ingelstoet ⁽¹⁰⁾. De bijbehorende kaart, voor zover die ooit opgemaakt zou zijn, is (nog) niet teruggevonden. Toch lijkt het interessant om die legger en deze van David Huysseune te vergelijken, waardoor een beeld opgehangen kan worden van de landschapsevolutie in het Vloethemveld en bovendien van de landerijen die samen met de hoeve Noortwege verpacht werden.

Landmeter Ingelstoet

Op de eerste plaats moet erop gewezen worden dat de legger uit 1623 opgesteld werd na een zeer woelige periode. De hoeve Noortwege lag 'vague' in de periode 1584-1607⁽¹¹⁾.

Zie kaart 2: de legger van landmeter Ingelstoet (1623) is getransponeerd op de kaart van landmeter Huysseune (1769). Het betreft hoofdzakelijk die percelen die ten noorden van de Diksmuidse Heirweg gelegen waren, de andere lagen buiten de aangehaalde kaart.

Hoevegebouwen en hofplaats: perceel 1.

Zaailand: perceelnummers 5, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24.

Weiland: perceelnummers 2, 11, 28.

Bossen: perceelnummers 3, 4, 8, 9, 10, 15, 22, 23, 29, 30, 34, 35.

Verwilderd bos: perceelnummers 6, 7, 31 (*wesende verwildert busch ende dynne buschcage*), 32.

Veld (heide): 33, 36 (met inbegrip van alle vijvers). Het *veld* wordt gepacht door de Loys Cocqueau, de hoevebewoner, en de vijvers zijn verpacht aan Pieter Logghe d'oude.

Toponiemen:

- de *Middelstrynghen* (nr. 3): jonge plantsoenen;
- de *Westmeersch* (nr. 6): dit was het vroegere toponiem en in 1623 was dit verwilderd bos;
- het *Lootstick* (nr. 13): aan de oostzijde van dit perceel stond een *hofstedeken daer Jan de Hondt nu ter tyt up wuent*. Het was tevens zijn eigendom;
- de *Warande* (nr. 17);
- de *Weststicx* (nr. 24). Dit toponiem is opgenomen, n.a.v. aanvullende nota's, in 166h ingeschreven;
- *tAbeelstick*: (nr. 28);
- de *Zabbeke*: m.b.t. perceelnummer 30 wordt geschreven dat het in de *Zabbeke* ligt;
- het *Groot Bedelf* of het *Groote Westerste Bedelf* (nr. 33): zonder opgave en exacte begrenzing;
- het *Cleen Bedelf* (nr. 34): zonder opgave van de oppervlakte en exacte begrenzing. Dit perceel is *vutten velde ghedolfven, met wat buschage van houtte by plecken daer up staende*.

DE DIKSMUIDSE HEIRWEG

M.b.t. het perceelnummer 32 schrijft landmeter Ingelstoet '... *velt ende (ver)wilderde woustyne met zommighe vlaghe van houtte up staende ende met den twee Dicxmudtschen Heerweghen daer due-re loopen(de), wylent elck twee roeden breet...*' (13). Inderdaad, er bestonden in Zedelgem twee Diksmuidse Heirwegen, die soms de 'Hooghen' en de 'Nederen' genoemd werden of ook de 'Ouden' en de 'Nieuwen' (14). De kaart uit 1769, van landmeter Huysseune, duidt in dat jaar nog altijd die toestand aan: links en rechts van het perceel 32 (zie kaart 1) lopen die beide wegen, die hoogst waarschijnlijk enerzijds de winterweg (hoger gelegen) en anderzijds de

zomerweg (lager gelegen) waren. Verder spreekt Ingelstoet over de 'Ouden Ghentwegh' (15, 16), die van de 'Nieuwer Herberghe' (17) in zuidelijke richting loopt.

Eén van de restanten van moerassige gebieden gelegen in het militair domein: veenmos, dat over een groot waterabsorberend vermogen beschikt. Veenmos heeft dus een sponsachtige eigenschap. Aan de top blijft het doorgroeien, aan de basis sterft het af, waardoor turf ontstaat. (Foto G. Cappon van 24 juni 1996)

Bronnen en noten:

- 1 Archief van het OCMW Brugge: Inventaris van der Espt Varia, nr. 147. De kaarten en de bijbehorende leggers van de Maldegemse Hoeve werden getekend door landmeter Vermeersch in 1760.
- 2 O.c.

- 3 De ontvanger van het Sint-Janshospitaal was toen Pieter Matthys, tevens heer van Ter Bolle.
- 4 Archief OCMW Brugge: Sint-Janshospitaal, Inventaris van der Espt Varia nr. 154. Ook de volgende gegevens zijn ontleend aan hetzelfde archiefstuk.
- 5 Landmeter David Timotheus Huysseune was de ontvanger van de belastingen in de parochie Aartrijke.
- 6 CAPPON G., Meerdere bijdragen in *Zilleghem* (De Zedelgemse Ommeloper en de kaart van P.C. Popp). Voor de behandelde beginnen 1 t.e.m. 5 ligt de taxatiewaarde gemiddeld op 50 procent.
- 7 Archief OCMW Brugge: Sint-Janshospitaal, Inventaris van der Espt Varia nr. 152.
- 8 Die hoeve is eigendom van hetzelfde Sint-Janshospitaal in Brugge.
- 9 1 roede = 3,84 meter. De dreef heeft dus een lengte van 1.347 meter.
- 10 Archief OCMW Brugge: Sint-Janshospitaal, Leggers van de buitengoederen, nr. 20. '*Leger der hofsteden, meersschen ende bosschen gelegen in Zedelghem ende Aertrycke - 1623*'
- 11 CAPPON G., '*De hoeve Noortweghe en haar bewoners*' in *Zilleghem*, jg. 3 (1982) p. 63-86.
- 12 De Spanjaarden hadden reeds in 1589 de Zuidelijke Nederlanden bijna volledig heroverd. Op 2 juni 1600 verloor aartshtog Albrecht, die niet kon rekenen op de steden Brugge en Gent, de Slag van Nieuwpoort. Oostende, dat in de handen was van de Staten-Generaal, werd door de Spanjaarden heroverd op 23 september 1604, terwijl de versterkte stad Sluis in handen bleef van de Staten-Generaal. (Zie o.m. DE SCHEPPER H., '*De katholieke Nederlanden van 1589 tot 1609*' in de *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, deel 6, p. 279-314, Bussum, 1979.
- 13 Archief OCMW Brugge: Sint-Janshospitaal, Leggers van de buitengoederen nr. 20 '*Leger der hofsteden, meersschen ende bosschen gelegen in Zedelghem ende Aertrycke - 1623*', folio 10 recto.
- 14 CAPPON G., '*De Witte Doorn, hoeve en herberg*' in *Zilleghem* jg. 5 (1984) p. 27-35.
- 15 Archief OCMW Brugge: Sint-Janshospitaal, Leggers van de buitengoederen nr. 20. '*Legger der hofsteden, meerschen ende bosschen gelegen in Zedelghem ende Aertrycke - 1623*' folio 8 recto.
- 16 CAPPON G., '*De herberg de Blauwe Kroon*' in *Zilleghem* jg. 9 (1988), p. 96-105.
- 17 Dit is de (Blauwe) Kroon, nu Diksmuidse Heirweg nr. 8.

ENKELE GROOT-ZEDELGEMSE BRONNEN VOOR DE STUDIE VAN DE EERSTE WERELDOORLOG

Bertrand Denys

N.a.v. het verschijnen van Het Oorlogsdagboek '14-'18 van Jules Depuydt⁽¹⁾, leek het nu een geschikt moment een overzicht te geven van enkele belangrijke bronnen voor de studie van de Eerste Wereldoorlog in de Zedelgemse deelgemeenten. Twee auteurs schreven over de oorlog in hun dorp en de repercussies hiervan op het dagelijkse leven van de inwoners: Raymond Verstraete voor Loppem en David Jonckheere voor Aartrijke⁽²⁾. Beiden maakten dankbaar gebruik van een minutieus bijgehouden dagboek van een inwoner van hun dorp, respectievelijk dat van Joseph Coppieters en dat van Jules Depuydt.

1° De oorlogsdagboeken

Joseph Coppieters was de kroniekschrijver van de Eerste Wereldoorlog te Loppem, Jules Depuydt was actief in Aartrijke. Ook voor Zedelgem beschikken we over gedetailleerde informatie over de periode '14-'18, dankzij het liber memorialis van pastoor Frederik Ronse⁽³⁾.

Interessant leek het ons de notities van de drie schrijvers eens naast elkaar te leggen. Ter inleiding op een vergelijkende steekproef uit de dagboeken, zetten wij eerst enkele biografische gegevens over de auteurs ervan op een rijtje.

Joseph Coppieters.

Joseph Coppieters werd op het Vijverskasteel te Loppem geboren op 30 maart 1881, als zoon van de adellijke, sociaal-actieve eerste schepen Léon Coppieters de ter Zaele en Claire Ruffo de Bonneval⁽⁴⁾. Zijn middelbare studies deed hij aan het Brugse St.-Lodewijkscollege en bij de Jezuiten in Doornik. Zijn rechtsstudies startte hij in Namen en maakte ze af aan de Leuvense universiteit. In 1904 schreef hij zich in aan de Brugse balie. Gedurende een vijftiental jaren werkte hij samen met zijn vader op paternalistische basis mee aan vele sociale initiatieven en landbouwwerken in Loppem. Tijdens de oorlog '14-'18 verbleef hij te Loppem in de villa Madonna (nu: doe-het-zelf Clovan ter Heidelbergstraat). Hij fungeerde er als secretaris van het plaatselijke Hulp- en Voedingscomité en was luitenant van de Burgerwacht. Hij schreef er ook in het Frans zijn *Souvenirs personnels de la Guerre 1914-1918*⁽⁵⁾ in 16 schoolschriften, wat hij later in viervoud over zou typen. Het handschrift en één getypte versie met ex libris van de auteur en ingeplakte prentbriefkaarten, deponeerde hij respectievelijk in 1941 (in volle Tweede Wereldoorlog!) en 1945 in het Stadsarchief van Brugge. Ook zijn *Souvenirs personnels de la Guerre 1939-1945*⁽⁶⁾ dat zo maar eventjes 1200 bladzijden omvat, werd daar in bewaring gegeven.

In 1919 werd Joseph Coppieters ambtenaar bij het Provinciaal Bestuur van West-Vlaanderen. Achtereenvolgens bekleedde hij de

functies van afdelingschef, kabinetschef van de gouverneur en hulpsecretaris van de Provinciale Commissie voor Monumenten en Landschappen. Van 1941 tot 1960 was hij voorzitter van de Koninklijke Eigenaars- en Landbouwersbond. Zijn echtgenote, Gabriëlle Goethals werd in Gent geboren op 26 augustus 1882 en overleed te Brugge op 30 januari 1951, negen jaar voor haar man, die op 79-jarige leeftijd stierf op 5 juli 1960.

Frederik Ronse.

In het liber memorialis van de Zedelgemse pastoor Frederik Ronse stoot je om de haverklap op één of andere krachtterm. Onder zijn eigen parochianen probeerde hij vooral de liberalen tijdig op te sporen om ze zo gauw mogelijk schaakmat te kunnen zetten. Ook de onverschilligheid van de Zedelgemse boerenbevolking tegenover hun culturele ontplooiing en de talrijke herbergen in zijn parochie maakten hem vaak kregelig en vulden hem met onbegrip.

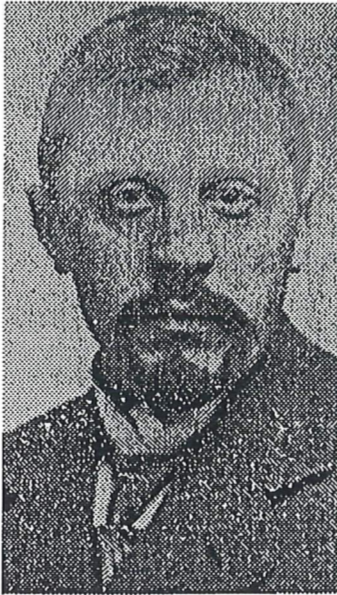
In de Duitsers zag hij barbaarse teutonen met weinig respect voor God en Zijn gebod. Van zijn kerk

en pastorie (zeg maar rustig zijn wijnkelder) dienden ze hun handen af te houden: Frederik Ronse duldde geen tegenstand, noch van zijn parochianen, noch van de bezetters. Bewust van zijn afkomst en met een intellectuele trots, oefende hij zijn achtereenvolgende kerkelijke bedieningen uit. Pas sinds 1910 was hij nog maar pas-

toor van Zedelgem, toen de oorlog uitbrak. Hij zou er blijven tot aan zijn dood op tachtigjarige leeftijd in 1934.

Jules Depuydt⁽⁷⁾

Jules Depuydt is van de generatie van Joseph Coppieters. Hij zag het levenslicht te Aartrijke op 18 juli 1882 als tweede kind en zoon in het gezin van Henri en Justine Decoster. Zij bewoonden het brouwershuis van De Leeuw te Aartrijke (nu Eernegemsestraat 6, beschermd monument en bewoond door Jozef Depuydt, neef van Jules). De familie brouwde er een eigen bier sinds 1881. ⁽⁸⁾

De jonge Depuydt volgde handelsstudies aan het pensionaat van het Torhoutse Sint-Josephsgesticht dat toen door veel zonen van Houtlandse middenstanders bezocht werd. In het liber memorialis van pastoor Ronse van

Zedelgem lezen we geregeld over Jules Depuydt als spreker voor de boerengilde of als geitenkenner. Op 15 december 1912 noteerde de pastoor: "Zondag was het voor de Geitenkweekers die zeer talrijk waren opgekomen om M. Jules Depuydt van Aertrycke te aanhooren, die aantoont hoe mocht gewrocht worden om het ras der nuttige geit te verbeteren..." Als "schrijver" van de brouwerij was Jules Depuydt de ideale man voor de taak van secretaris van het Spaans-Amerikaanse voedingscomité dat vanaf 24 februari 1915 voor de eerlijke rantsoenering van de hele Aartrijkse bevolking zou zorgen en het contact met de krijgsgevangenen Aartrijkse

soldaten verzorgde. Van op het balkon van het gemeentehuis kondigde hij na de achturenmis aan wat er de volgende week aan levensmiddelen te krijgen zou zijn. Voor zijn ogen zag hij dagelijks de Ortskommandant en zijn medewerkers aan het werk. Zij waren namelijk gehuisvest in het brouwershuis. Via zijn oudere broer Evarist, de brouwer, proever en uitvoerder van het bier, vernam Jules het nieuws van heel het dorp en de omliggende regio. Zijn dagelijkse nieuwsgaring en wedervaren schreef hij neer in acht kleine schoolschriftjes (type copy-book). Tussen 14 oktober 1914 (hij is dan zijn moeder en de jongste broers en zussen in Oostende gaan uitwijken voor Engeland; het is dan één dag voor de inval van de Duitsers in Aartrijke) en 8 december 1918 (vermelding van schending van graven op het Duitse kerkhof van Wijnendale).

Elk dagrelaas start met een vermelding van waar het geschut aan het IJzerfront komt. Daarna komen de opgevangen nieuwtjes aan bod ('men zegt...'): de opeisingen, inbeslagnames, boetes, kortom de ongemakken en pesterijen van de Duitsers. Alle mogelijke faits divers, ongelukken, brandjes, diefstallen, smokkelavontuurtjes worden opgesomd. Met niet aflatende aandacht beschrijft hij de 'struggle for life' van de gewone Aartrijkenaar in zijn eigen 'kleine oorlog'.

Van Jules Depuydt kan alvast gezegd worden dat hij heel sociaal ingesteld was. Medestichter en vaak ook werkend secretaris was hij van enkele respectabele verenigingen als de 'Lijfrentegilde of pensioenmaatschappij', de 'Verenigde Kwekers' die door lezingen, tentoonstellingen en wedstrijden probeerden landbouwgewassen en dierenfokkerij te verbeteren. Beroepshalve was hij in de officiële melkcontrole actief. Daarnaast was hij de eerste filiaalhouder van de Aartrijkse Raiffaissenkas. De wat gesloten en stugge man hielp tijdens de oorlog enorm veel Aartrijkenaren op een onbaatzuchtige manier.

Coppieters

Geboren: 1881
zoon van Léon Coppie-
ters (politicus, kasteel-
heer)

Woont: Loppen, Etap-
pengebied; in juli '17
verdeeld in Marinege-
bied en Etappengebied.

Taal: Frans

Beroep: advocaat
luitenant van de Burger-
wacht.

Periode dagboek: 3 aug.
1914 tot januari 1923;
dagelijks.

Taak tijdens de oorlog:
secr. Hulp- en voedings-
comité.

Woont strategisch, dicht
hij het Loppemse stati-
on; krijgt veel Duitse
officieren ingekwartierd
met wie hij veel conver-
seert.

Veel aandacht voor mili-
taire operaties; zijn
broer Georges stuurt
brieven met informatie;

Frederik Ronse

Geboren: 1854
Zoon van Edmond Ron-
se (archivaris te Veurne)

Woont: Zedelgem, Ope-
ratiegebied.

Taal: Nederlands

Beroep: priester-pastoor

*Periode liber memoria-
lis:* heel de oorlog, niet
dagelijks.

Taak tijdens de oorlog:
pastoor.

Woont centraal bij de
kerk; praat met de Duit-
sers meestal om zijn
klachten te uiten en zijn
eisen te stellen; het boek
bevat weinig oorlogs-
nieuws van buiten Ze-
delgem.

Is vooral begaan met
kerk en pastorie (wijn-
kelder) en het kerkelijk
leven van zijn parochia-

Jules Depuydt

Geboren: 1882
Zoon van Henri Depuydt
(brouwer)

Woont: Aatrijke, in het
Operatiegebied.

Taal: Nederlands

Beroep: schrijver in de
brouwerij, melkcontro-
leur en spaarkashouder.

Periode dagboek: 14
okt. 1914 tot 8 dec.
1918, dagelijks.

Taak tijdens de oorlog:
secr. Hulp- en voedings-
comité.

Woont centraal in een
handelshuis dat Orts-
kommandantur wordt;
hoort en ziet veel van de
Ortskommandant en zijn
medewerkers.

Leest de Nederlandse
krant N.R.C.; vermeldt
grote feiten uit de oorlog
(bv. novemberrevolutie

ook contacten met andere adellijke families van over heel het land verschaffen hem heel wat nieuws.	nen.	in Rusland in 1917 en de gasaanval van de Duitsers in april 1915. Hij vermeldt sommige berichten met één dag vertraging. Aantrijkse nieuwtjes krijgen meeste aandacht.
Dagboek gebruikt door Raymond Verstraete voor zijn 'Loppem onder de oorlog 1914-1918'.	Liber memorialis nog niet gebruikt als bron.	Gebruikt als bron door David Jonckheere voor zijn 'Aantrijke, 1914-18';
Schrijft nogal rustig en objectief.	Impulsieve taal, soms scheldwoorden.	Geeft soms scherpe beoordelingen over de Duitsers.
<i>Bewaarplaats:</i> Stadsarchief, Brugge	<i>Bewaarplaats:</i> pastorie Zedelgem St;-Laurentius	<i>Bewaarplaats:</i> privé archief J. Depuydt - zie voetnoot 1

Enkele uittreksels uit de drie oorlogsdagboeken.

Het relaas van de inval van de Duitsers op 14/15 oktober 1914 in Loppem, Zedelgem en Aantrijke.

Joseph Coppieters: woensdag 14 oktober 1914.

Het kanon laat zich horen vanuit de richting Oostkamp. Men zegt dat er Duitse troepen voor het dorp staan. Wij pakken het meest onmisbare in om enkele dagen weg te kunnen trekken, mochten de hier geleverde gevechten ons daartoe dwingen.

's Middags horen we niets meer, maar om 2 uur worden enkele gewerschoten afgevuurd in onze richting. Een kleine groep ruiters van één van de gidsenregimenten rijdt hier voorbij in de richting

van Heidelberg, waar de Belgische achterhoede machinegeweren opgesteld heeft. Drie kwartier later komen de eerste Duitse soldaten aan: cavaleristen, cyclisten en infanterie, geflankeerd door enkele honden.

Nooit zal men de sinistere indruk weer kunnen geven die de verschijning van die eerste vijanden op ons maakte. Het leek net of een ijzeren gordijn ons plotseling van de beschaving afgesloten had. De Duitse dragonders marcheerden voorbij, de lans in de vuist. Ze vragen of er zich geen Belgische soldaten verscholen hebben, doorzoeken hier en daar een huis of een schuur en stellen de bevolking gerust dat ze niets te vrezen heeft. Maar op Heidelberg stoten de Duitsers op een Belgische achterhoede, het geweervuur ontbrandt, heel de colonne houdt halt, de infanteristen verspreiden zich aan beide kanten van de weg en de artillerie stopt voor ons huis. Ze brengen kanonnen naar voren die ze voor de tuin van mijn ouders installeren en ze beschieten Heidelberg. Na een dik half uur houdt het schieten op, bevelen worden gegeven in een harde, ruwe taal, alle soldaten stellen zich weer ordelijk op en de colonne vervolgt haar weg. Ze hebben de sporen opgeblazen bij het station en stukken rail vliegen fluitend in het rond. 's Avonds omstreeks halfnegen komt een nieuwe colonne voorbij, drie Duitse soldaten komen bij ons de weg vragen. Velen logeren bij bewoners van het dorp. Alles verloopt vlot, alleen in de huizen van de gevluchte dorpelingen nemen ze alles mee wat bruikbaar is. Officieren en soldaten verblijven bij mijn ouders. Ze bezoeken de woonruimten onder leiding van mijn moeder en met de revolver in hun vuist. Ze eisen kippen op en dwingen mijn ouders en zussen samen met hen te dineren. Ze vragen wat er met het Belgische leger is gebeurd en schijnen werkelijk niet te weten dat ons leger zich naar het westen teruggetrokken heeft. Ze stellen zich voor dat onze soldaten naar Nederland gevlucht zouden zijn of zich als burger verkleed onder de bevolking gemengd zouden hebben. *(vrij vertaald door B. Denys).*

Frederik Ronse: woensdag 14 oktober 1914

DAG VAN SCHRIK EN ANGST. De vijand komt rap nader. Het geschot duidt het aan. Binst den nacht vlucht men de trams, en vlucht dan jong en oud, terwijl ons vluchtelingen blijven. Cyclisten, lanciers en Gidsen houden de wacht. Met den middag zijn ze in volle geweld en loopen Heidelberg en Slaghof bezetten, terwijl andere post nemen aan de Noordwandeling en nog andere aan de Kroon, en ander aan Zuidwege. Aan Heidelberg ontvangen zij den Duitsch met hun machiengeweren, maar weet niemand te treffen, doch overmachtig doet hij ons moedigen naar het Slaghof wijken. Daar herbeginnen die hun verdedigingswerk, totdat zij naar de Noordwandeling vluchten moeten. En daar verschijnen de eerste barbaren op de dorpplaats en begint de slavernij. Maar stoutmoedig was lancier tot laatsten stond de vijandelijke kolom blijven afspieden, en Duitsch stormt bij Edmond Hatse-Verstraete binnen, hui-
lend: "Hier zijn belgische soldaten!" Hij bedreigt, loopt huis, werk-
winkel en den tuin af, doch lancier is naar de Kroon reeds weg. Terwijl Duitse vlieger waakt, trekken de vijanden de Snelleghem-
straat in, maar ons mannen bestormen ze van de Noordwandeling met hun geschot. Met kanon en machiengeweren antwoordt de Duitsch. Hoe wreed! Het kanon is dicht de pastorij geplaatst. Aan de Kroon wordt de vooruitgang van den vijand ook verhinderd, daar ander troepen langs ginder optrekken. Maar de overmacht wint, en wij zien dan na wielrijders, ruitery, voetvolk en artillerie optrekken naar het Halfweeghuis op de Oostendsche baan en anderzijds langs de S. Laurentiusstraat en Zuidwege naar Aertrycke. Wagens, keukens, ambulancen volgen, en gedurig komt ander volk toe, doch enkele wacht blijft op het Slaghof vernachten. Haastig trekt de vijand naar de IJzer.

Jules Depuydt: donderdag 15 oktober 1914

Belgische soldaten vluchten van aan Louis Vandepuuten's. De eerste D. komen toe om 8½ ure, langs den tram, het zijn cyclisten. Er zijn daar nog 2 belgische lanciers, waarop zij schieten. Iedereen vlucht binnen. Bussche was met bier langs de Engelstraat en komt al Arsène Lievens rond, te vluchte naar huis gereden. De Duitschers komen af uit de Zedelghem- en Engelstraat met gansche hoopen cyclisten, cavalerie en voetvolk. Al met eens geweldig geschut. Het zijn de Belgische kanons te Wijnendaele en op den Reiger geplaatst die naar Aertrycke schieten. De ballen der schrapnells vliegen tegen ons huis, hier en daar schrammen in de steens van den voorgevel. In de pastorie en in de schuur van Francis Rondelez komen obussen te recht. In het huis der melkerijschool zijn 50 gaten in het dak. De Duitschers schieten met hunne kanons van aan Richard Plovie's. Hebben e deel van de schuur afgeschoten bij Jos Anthierens en bij Hect. Adriaens. Daarna algemeene doorpassage al Eerneghem op. Duizende D. passeeren met hunne peerden, wagens en kanons, al Eerneghem op. Om 12 ½ ure komen weer nieuwe aan. Officiers gaan rond voor logement voor man en peerden. Bij ons 4-5 officieren, zij nemen met hunnen ordonnancen gansch het huis in, maar doen geen kwaad. Hebben het klein kamertje, tante's en onzen kamer. De ordonnancen zijn in 't huizeje.

's Avonds hier met 6 grote overheden geëeten in de eetzaal. Zij hebben hun eten mee, alsook den drank. De ordonnancen doen het gereed op de stoof van 't huizeje. Wij moeten geven het beste servies en het fruit.

's Avonds om 10 ure beginnen zij op de piano te spelen en te dansen. Wij hebben van den achternoen ferm bier gevoerd op de plaats. De soldaten drinken ferm potten, betalen overal, hebben een stier en een zwijn opgeëischt en geslacht. Ik e minute of twee weggezeten in den citern en Evarist in de brouwerijkelder.

De D. soldaten kloek en fel volk, prachtig uitgerust, merkwaardig getuig enz. ze zijn in 2 dagen van Antwerpen gekomen met 300.000 man, zeggen zij. Gaan morgen naar Oostende, en van daar al het noorden van Frankrijk naar Parijs, zeggen zij! Men zegt dat Brugge 2 ½ miljoen franks betaald heeft als oorlogsbelasting. Richard Jonckheeren zoon Desiré met wagen en 2 peerden, alsook vele landbouwers van Zedelghem, hebben ransels moeten vervoeren tot aan Westkerke.

De wapenstilstand op 11 november 1918.

Joseph Coppeters: dinsdag 11 november 1918

Vanochtend tegen zessen grote opschudding in huis: kolonels, ordonnancen aan het babbelen, roepen, schreeuwen en maken plezier: de wapenstilstand is getekend sinds 5 uur vanmorgen!... De Duitse keizer, zijn zoon de kroonprins en verscheidene hooggeplaatsten voelen zich waarschijnlijk ook schuldig voor de Duitse catastrofe en zijn op de vlucht in Holland; spijtig einde van een misdadig regime. (uit het Frans: B. Denys)⁽⁹⁾

Frederik Ronse: november 1918

Het gewone leven herneemt, met blijde Allerheiligenfeest, maar voort heerscht griep en typhus en 20-11 komt rehabilitatiecompagnie hier legeren.

11 november: Groote trein duitsche krijgsgevangenen. Ze gaan naar Parijs!... roept het volk.

Jules Depuydt: dinsdag 12 november 1918

Groot en blijde nieuws: de wapenstilstand is door D. aanveerd, met

al zijn vernederende conditiën voor hen. De Keizer, Kroonprins, Hindeburg enz. zijn naar Holland gevlucht! Er zou hier onder de bevolking moeten eene uitbundige vreugde heerschen door dit feit, en nochtans het is niet zoo. De menschen zijn door de rasse opeenvolging van al deze groote gebeurtenissen gelijk uit hun lood geslagen, niemand kan haast gelooven dat het waar is, het is gelijk een droom! Over 4 weken waren de D. hier nog en nu ligt reeds alles stil. 'T is schier onbegrijpelijk!

2° Naoorlogse verslagen door de parochies op vraag van het bisdom opgesteld. ⁽¹⁰⁾

Op 15 mei 1919 vroeg Mgr. Waffelaert, bisschop van Brugge, aan zijn pastoors een betrekkelijk omstandig verslag van de oorlogsgebeurtenissen en hun gevolgen in de verschillende West-Vlaamse parochies. Voor de eerste augustus 1919 diende dit verslag naar het bisdom gezonden. Deze relatief korte tijd die de bisschop zijn pastoors maar gunde en het omslachtige werk, zorgden ervoor dat heel wat dorpsherders gewoon niet reageerden of er zich vanaf maakten met een al te beknopt relaas. Waarschijnlijk om gezondheidsredenen kweet de zeventigjarige Conrad Wyseur, pastoor van Loppem, zich niet van deze taak. Hij zou trouwens overlijden op 25 oktober 1919.⁽¹¹⁾ Pastoor Frederik Ronse van Zedelgem schreef twee kantjes van een dubbelgevouwen vel briefpapier (15 bij 21 cm). Hierin vermeldt hij de doortocht van de Duitsers te Zedelgem en het spijtige ongeluk met de vermeende spion, de dove molenaarsknecht Jan Floré van de Dorpsmolen van Alidor Lievens-Depré. Ook de overhoop gehaalde kerk, de togetakelde doopvont en de weggevoerde pastoor en onderpastoor van Loppem krijgen zijn aandacht in het verslag. In zijn liber memorialis was hij nochtans heel wat uitvoeriger geweest.

Alleen de pastoors De Waele van Veldegem ⁽¹²⁾ en Flour van Aart-

rijke⁽¹³⁾ kweten zich plichtsbewust van hun taak.

Wat werd er nu precies gevraagd door het bisdom? De bisschop verzocht om gegevens die dienstig konden zijn voor een 'streng wetenschappelijk werk' (dat waarschijnlijk nog geschreven moet worden?). Vooral op objectiviteit en afstandelijkheid (al mogelijk in 1919?) werd aangedrongen, want 'we mogen niet verweten worden partijdig oordeel te vellen'. Kortom de opstellers dienden 'onbevooroordeeld en oprecht, nauwkeurig en nauwgezet' te werk te gaan. Vooral bewijsstukken (foto's, kaarten...) waren welkom en onzekere feiten (van horen vertellen...) moesten dan ook als dusdanig gesignaleerd worden.

Een vragenlijst over 14 items begeleidde de herderlijke brief. Naast administratieve gegevens en feitenmateriaal werd ook naar de houding van de Duitse bezetter gevraagd. Wie zijn liber memorialis niet secuur had bijgehouden, kon de vragenlijst onmogelijk volledig beantwoorden. De meeste pastoors beperkten zich dan ook tot statistische gegevens, zoals het kerkbezoek, biecht, communie... van de gelovigen. Ook wel interessante gegevens, maar dan eerder in de richting van de psychologie van de dorpsbewoners in oorlogstijd. Door de commentaar bij sommige antwoorden verraadden de dorpspastoors ook hun ingesteldheid tegenover de diverse groepen van parochianen.

Ter illustratie publiceren we enkele fragmenten uit de verslagen van de pastoors Ronse (Zedelgem), Flour (Aartrijke) en De Waele (Veldegem). De Sint-Eligiusparochie van Zedelgem werd pas in 1938 opgericht.

Zedelgem (pastoor Frederik Ronse)

1914. Op Zondag 18 October trekken 200 tot 208 van het 22e Res. Armeekorps door het dorp naar den Yzer, en 207 en 208 blijven op

de 'dorpplaats' en de 'Statiewijk' vernachten. Volgende morgen vertrekkend, worden zij ten 11 ure door de achterwacht gevolgd, die den grijzen eerbiedwaardigen heer C. Wyseur, pastor van Lophem, met zijnen onderpastor, E.H. D'Huvertterre ⁽¹⁴⁾, meevoert. Zij moet ook den pastor van Zedelghem hebben, en verzint er om een spioenenspel tusschen toren en den draaienden molen. Woeste bende sprint den toren op, terwijl andere binnen huis stormt dat zij voor de pastorij nemen en waar zij geenen priester ontmoeten, maar derde bende is intussentijd naar den molen, en brave Jan Floré, die 76 jaren telt, de getrouwigen molenaarsknecht, wordt op zijn molen geschoten, en valt met vermorzeld been te neer... en sterft. De toegesprongen molenaar, Alidor Lievens-Depré wordt in hechtenis genomen, en voor het militair gerecht gesleept, waar de wreede lieutenant der Huzaren, X..., die de achterwacht aanvoerde, had moeten verschijnen om den laffen wreeden moord te boeten. (p. 1 van 2)

F. Ronse, pastor.

Aertrycke (pastoor Flour)

Aanteekeningen nopens den oorlog 1914-18

Gesteltenis der burgerlijke bevolking gedurende de eerste dagen van den oorlog.

Flour: 'Grooten angst bij de bevolking; doch iedereen had betrouwen. Iederen zondag bedevaart gedaan onder de geleide van de geestelijkheid. Dagelijks 12 tot 1500 parochianen in de H. Missen.'

De bezettingsjaren: gebruik der kerk.

Flour: '18 october 1914, 's avonds de Kerk ontzeid. Er wordt dienst gedaan in de kapel van het klooster tot 28 oct. Bijna ganschen oorlog wordt er dienst gedaan in de kerk door de vijanden: ten 8½ katholieken, ten 9½ protestanten. Van 23 juli 1917 tot 1 octo-

ber: Kerk genomen voor hospitaal, alsook de kapel van het klooster. De kapel van het Oudmannenhuis in brand gestoken, en zusters met ouderlingen, weezen en zieken in ballingschap gezonden'.

Openbare zedelijkheid.

Flour: 'Zedelijkheid der parochie: mannen en vrouwen: goed. Jongelingen: geen gemeens met dochters, maar op het werk, onder elkander: allerslechtst.

Jonge dochters: de burgerij zeer goed, de mindere klassen: den grooten helft en nog meer, zeer goed, de anderen, gelijk overal, zeer slecht'.

De toestand der vrije scholen.

Flour: 'Nogthans fransch verboden en duitsch opgeleid. Een duit-sche onderwijzer gaf lessen van duit-sche taal in al de scholen. Knechtschool genomen voor bakkerij - meisjesschool voor Hos-pitaal. Al de klassen bij de Busyns. Deftig gedrag van gansch het onderwijzend personeel.'

Gerechtelijke vervolgingen.

Flour: '2 mannen naar Duitschland gezonden voor het behouden van duiven: 2 jaren 3 maanden: gezond teruggekeerd. Uitbuiting van de bevolking gelijk overal.'

Vergelijkende tafel der geboorten en sterfgevallen.

Flour:'	Geboorten	Sterfgevallen
1913	137	96
1914	139	86
1915	111	98
1916	87	105
1917	64	69
1918	65	84'

Inbeslagnemen van klokken.

Flour: 'Inbeslaggenomen: de klokken van 't Oudemannenhuis, pastorie en veldschole.'

Veldeghem (pastoor De Waele)

Het vier bladzijden beslaande oorlogsrelaas van pastoor De Waele is het uitvoerigste onder de Groot-Zedelgemse. Uit de tekst vernemen we dat Veldegem pas vanaf 7 december 1914 Duitse inkwartieringen te verwerken kreeg. Ook de Veldegemnaren waren erg bezeten door angst en 'kwamen in groot getal naar de Kerk. Alle dagen te beginnen met den 1sten Zondag van Oogst 1914 was de Kerk bijna vol op de wekedagen in de eerste Mis, alle dagen wierden er van 150 tot 200 H. Communiën uitgedeeld. Alle dagen na de 1ste Mis deden wij den omgang der groote processie al den Roozenkrans bidden 400 tot 500 personen gingen mee, te beginnen met...'

Ook de Veldegemse kerk werd zowel gebruikt door katholieke als door protestantse Duitse soldaten. De 21 oktober 1917 werd het kerkgebouw als 'Lazarett-Wolff' ingericht. Voor de artsen werd de pastorie opgeëist, maar de pastoor en zijn meid mochten door tussenkomst van de aldaar residerende Ortskommandant op een kamer blijven slapen (in het Veldegemse liber memorialis is het lidwoord 'een' doorstreept om alle misverstanden uit de wereld te helpen!). Met hout, o.a. afkomstig van het kerkmeubilair, werd het gebouw enigszins verwarmd.

Volgens pastoor De Waele lieten de Duitsers het volk werken op zon- en feestdagen zodat ze de mis niet meer konden bijwonen. Ook in de Veldegemse scholen mocht het Frans niet meer onderwezen worden. De dorpspastoor sprak wel zijn afkeer uit voor de Veldegemse boeren die hun producten (vooral aardappelen) aan de plaatselijke bevolking niet wilden verkopen uit 'vrekgerigheid'.

De pastoor nam de gelegenheid te baat om te vermelden dat wie voor de Duitsers werkte 'veel geld leerde winnen met weinig te werken. En zoo kwam het dat de armen veel meer geld hadden dan voor den oorlog en veel geld verkwistten.'

Ook de arrestatie van onderpastoor Karel Van Eecke tijdens de ochtendmis in de Veldegemse parochiekerk op 22 mei 1917, kreeg een aparte plaats in het verslag.

Naast de vermelding van gesneuvelden, kwamen ook de geboorten- en overlijdenscijfers voor.

	Geboorten	Overlijdens
1913	73	45
1914	90	35
1915	75	35
1916	44	28
1917	35	32
1918	37	50'

Veldegem was de enige Groot-Zedelgemse parochie die bij de Duitse aftocht extra werd getroffen door oorlogsschade. Op 16 oktober 1918, daags voor hun aftocht, explodeerden de Duitsers de kerktoren, volgens de pastoor 'niet uit militair oogmerk, maar enkel uit geest van vernieling, voor het plezier der officieren'. Alle meubilair en ruiten van de kerk werden daardoor vernield. Pas in 1923 zou die toren na ellenlange discussies tussen gemeenteraad en kerkfabriek heropgebouwd worden. ⁽¹⁵⁾

B. Denys

Noten en bronnen

- (1) **Jules DEPUYDT**: *Het Oorlogsdagboek '14-'18*, uitg. Heemkundige Kring Past. Ronse, Zedelgem, 1997.
Het handschrift, in het bezit van Jozef Depuydt te Aartrijke, werd door bemiddeling van wijlen Michel Demeyer ter beschikking gesteld van de Heemkundige Kring voor uitgave. B. Denys schreef een Woord Vooraf en Jozef Depuydt twee biografische schetsen van Jules Depuydt en zijn familie. E. Br. Filip C.F.X. maakte de uitgave drukklaar en stelde situatieschets en een namenregister samen.
- (2) **Raymond VERSTRAETE**: *Loppem onder de oorlog 1914-1918*, uitg. Heemk. Kring Loppem, 1964.
David JONCKHEERE: *Aartrijke 1914-18*, eigen uitgave, Torhout,

- 1964.
- (3) *Liber memorialis Parochiae Zedelghem 1900-1920*, pastorie Zedelghem Sint-Laurentius.
 Over Frederik Ronse, zie:
Patrick ARNOU: 'De geschiedenis van Zedelghem-Veldegem' in *financieele problemen*, in: Zilleghem, 10de jg. nr. 2, juni 1989.
Willy PEIRSEGAELE: *Levensschets van Pastoor Ronse*, in: *De Geschiedenis van Zedelghem-Veldegem*, uitg. Heemkundige Kring Pastoor Ronse, 1979.
Bertrand DENYS: *In de wijnkelder van pastoor Frederik T. Ronse*, in: Zilleghem, 16de jg., nr. 4, december 1995.
- (4) De gegevens over Joseph Coppieters werden grotendeels geput uit:
Em. COPPIETERS DE TER ZAELE en **Charles VAN RENYNGHE DE VOXVRIE**: *Histoire professionnelle et sociale de la famille Coppieters 1550-1965*, Tablettes des Flandres, recueil 8, Bruges, 1968.
- (5) *Souvenirs personnels de la guerre 1914-1918, annotés par Joseph Coppieters à Lophem*. Handschrift, papier, na 3 aug. 1914, 8°, 21 losse schoolschriften. In 1941 door de auteur aan het Stadsarchief van Brugge afgegaan. (Handschrift 47)
Souvenirs personnels de la guerre 1914-1918, annotés par J. Coppieters à Lophem. Getypt, papier, beëindigd in jan. 1923. Fol., 636 fol., met enkele ingeplakte ansichtkaarten en karikaturen. Deze, in 4 ex. getypte versie, is tevens in het Legermuseum gedeponereerd. met ex libris van de auteur op de binnenkant van het voorplat van de band. In 1945 aan het Brugse Stadsarchief geschonken door de auteur. (Handschrift 48)
- (6) *Notes personnelles de la guerre 1939-1945, par Joseph Coppieters, chef de division à l'administration provinciale à Bruges*. Getypt, papier, beëindigd in 1945. Fol., 2 vol., gefolieerd 1-660 (vol. 1) en 661-1260 en 1-72 (vol. 2). Door de auteur getypte versie, met in elk volume een ex libris van de schrijver. Het werk bleef tot 1981 verzegeld, volgens de wens van de schrijver. Waarschijnlijk in 1945 aan het Stadsarchief van Brugge geschonken door Joseph Coppieters. (Handschrift 49)
- (7) Over Jules Depuydt schreef Jozef Depuydt in: *Het Oorlogsdagboek 1914-1918*. Zie (1).
- (8) Aan de familie Depuydt, haar brouwactiviteiten te Aartrijke en de architectuur van de brouwerij De Leeuw zelf, wijdde de Heemk. Kring David Jonckheere enkele artikelen van Ronald Missine en Ann Gryp in zijn nummer 45/48, 12de jg., 1988.

- (9) Dat Joseph Coppieters zo goed geïnformeerd was over de ineenstorting van het Duitse leger, ligt voor de hand. In zijn villa Madonna resideerde toen de Franse generaal Degoutte, bevelhebber in Vlaanderen, met zijn staf. Op 500 m daarvandaan verbleef koning Albert met zijn gezin op het Groot Kasteel van burgemeester Albert van Caloen, van 25 oktober 1918 tot 21 november 1918. Daar werd de eerste naoorlogse regering van ons land gevormd o.l.v. de katholiek Delacroix en met de Socialisten. Zij zou de geschiedenis ingaan als 'de regering van Lophem'. De vorming van het kabinet is bekend als 'de coup van Lophem'. Het regeringsprogramma bevatte enkele revolutionaire vernieuwingen voor ons land zoals de ver nederlandse van de Gentse universiteit en de invoering van het algemeen enkelvoudig stemrecht voor alle Belgen.
- 10 Bisschoppelijk Archief Brugge (B.A.B.)
C 546/3 Eerste Wereldoorlog (1914-1918)
- 11 Over Conrad Wyseur, zie:
Alban VERVENNE: De parochie Sint-Martinus te Loppem en haar pastoors van 1300 tot heden, Heemk. Kring Loppem, 1980. Zie p. 113-125.
- 12 Biografische gegevens over Joseph De Waele: zie bidprentje in bijlage op blz. 134.
Joseph De Waele werd op 17 okt. 1905 te Veldegem benoemd. Onderpastoor was daar toen de intelligent e en actieve Karel Van Eecke, De Waele's oud-leerling aan het Sint-Stanislascollege te Poperinge.
De Waele kwam van Beerst, waar veel parochianen blij waren hem te zien vertrekken, wegens zijn politieke drijfverijen. De opgeluchte Beerstenaren hadden zelfs een spotliedje bedacht bij zijn vertrek, waarvan vandaag alleen nog het refreintje bekend is: *Rits om, rechts om,
Rits om, rechts om,
J'is naar Veldeghem!*
- (Uit: **Edgard DE MEYER**: *Beerst vroeger*, eigen uitgave, 1984)
- 13 Over pastoor D. Flour te Aartrijke, zie: **Jules POLLET**, *Bijdragen tot de Geschiedenis van Aartrijke 1740-1814*, uitg. Heemk. Kring Pastoor Ronse, Zedelgem 1986. Zie p. 234-236.
- 14 Over onderpastoor d'Huverttere te Loppem: zie **Alban VERVENNE**, o.c., p. 119-121.
- 15 In Zilleghem, 15de jg., nr. 1, maart 1994, verscheen een foto uit het archief van Noël Hollevoet uit Veldegem, van de heropbouwactiviteiten aan de toren van de Veldegemse kerk in 1923.

**UITSTAPJE MET DE HEEMKUNDIGE KRING NAAR VEURNE
OP 7 SEPTEMBER 1997**

Dit jaar stond het stadje Veurne op ons uitstapprogramma. Zondag 7 september trokken we met 20 Zedelgemnaren naar het centrum van de Westhoek, waar de heel deskundige gids, Johan Termote, ambtenaar bij Monumenten en Landschappen, ons rondleidde.

Rond 900 werd in Veurne voor een versterking tegen de Noormannen gezorgd. Ten oosten van de Grote Markt ontstond in de 11de/12de eeuw een nederzetting met Sint-Walburgakapittel en Sint-Niklaasabdij (gelegen aan de Colme). Veurne begon te bloeien dankzij de lakenindustrie, maar dit eindigde in 1270 door een diplomatieke breuk tussen Vlaanderen en Engeland. Verval was het gevolg. In de Bourgondische tijd kreeg Veurne een stadsversterking met vier poorten. In 1586 maakte de stad nu deel uit van de Kasselrij en profiteerde mee van de bloei van de landbouw. In de geuzentijd vestigden zich meerdere kloosterorden in de stad. Ca. 1706 verving een versterking naar modellen van Vauban de oude middeleeuwse versterkingen. De stad bloeide weer en dat was zichtbaar aan de overheidsgebouwen als het Landshuis en het Belfort. Het interieur van dit eerste gebouw werd voor ons zowel historisch als kunsthistorisch gedetailleerd geduid.

Ook de vroeg-gotische Sint-Walburgakerk bezochten wij. Daar was vroeger een kapittel met 30 kanunniken aan verbonden. De verschillende verbouwingen en de inrichting van de kerk kregen een deskundige verklaring.

Ook de gezellige babbel en het spraakmakende traktaat werden fel geapprecieerd.

B.D.

Er zijn nog enkele exemplaren van de recente uitgave
OORLOGSDAGBOEK VAN JULES DEPUYDT
ter beschikking. Het kan nog besteld worden bij:
Jozef Depuydt, Eernegemstraat 6 te Aartrijke (tel. 20 90 01)
of Bertrand Denys, Klapprozenlaan 13, Loppem (tel. 82 42 74)
tegen 600 fr per boek.

INHOUD 18de JAARGANG

Cappon Géry	Zedelgem en Veldegem in 1845 Bodemgebruik, bevolking en eigenaars	11
	Herbergen in Groot-Zedelgem in de periode 1768-1779	127
	De landschapsinversie van Vloethemveld n.a.v. de studie in 1769 door landmeter D.T. Huysseune .	135
Denys Bertrand	Ik zag Cecilia komen... en gaan. Het vroegste muziekverenigingsleven te Zedelgem (1833-1854)	3
	Karel-Louis Van Eecke, non-conformistisch en paternalistisch onderpastoor, begeleider van de Veldegemse groei naar parochiale en bestuurlijke zelfstandigheid (1892-1899; 1900-1917)	47
	In memoriam Michel Demeyer	122
	Enkele Groot-Zedelgemse bronnen voor de studie van de Eerste Wereldoorlog	148
	Uitstapje met de Heemkundige Kring naar Veurne op 7 september 1997	167
Deceuninck Victor	Zedelgem in feest	31
	De Zusters van Liefde van Heule en de meisjesschool in Zedelgem	87

